

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

РЕЗЮМЕ

Статтю присвячено розгляду актуальної проблеми впровадження методів управління кадровим потенціалом промислових підприємств, аналізу якісної та кількісної участі персоналу підприємства в його операційній діяльності та планування розвитку людських ресурсів підприємства. Проблема формування сучасної кадрової політики промислового підприємства у кризовий період вимагає дотримання балансу між економічними та соціальними програмами розвитку та оптимізацією роботи його кадрового складу.

Ключові слова: людські ресурси, управління персоналом, кадрова політика, кадровий потенціал підприємства.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена рассмотрению актуальной проблемы внедрения методов управления кадровым потенциалом промышленных предприятий, анализу качественного и количественного участия персонала предприятия в его операционной деятельности и планировании развития людских ресурсов предприятия. Проблема формирования современной кадровой политики промышленного предприятия в кризисный период требует выдерживания баланса между экономическими и социальными программами развития и оптимизации его кадрового состава.

Ключевые слова: человеческие ресурсы, управление персоналом, кадровая политика, кадровый потенциал предприятия.

SUMMARY

The article deals with the actual problems of implementation methods for personnel management of industrial enterprises, analysis of qualitative and quantitative participation of personnel in its business operations and planning for human resource management. The problem of development of the modern personnel policy of the industrial enterprise requires a balance between economic and social directions and the staffing optimization.

Key words: human resources, personnel management, personnel policy, staff capacity.

ІННОВАЦІЙНІ ГОСПОДАРЮЮЧІ СУБ'ЄКТИ, ЯК ФОРМА ВПРОВАДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Прозоров В.В., Донецький національний університет

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується стрімким формуванням міжнародного ринку високотехнологічної продукції й послуг на основі широкомасштабної появи нових технологій, а також наявністю різних кризових явищ які роблять значні перешкоди, цьому процесу. У рішенні завдань виходу світової економіки із кризи й забезпечення її динамічно-стійкого розвитку головна роль належить інноваціям, інноваційній діяльності, здатним забезпечити безперервне відновлення технічної й технологічної бази виробництва, освоєння й випуск нової конкурентоспроможної продукції, ефективне проникнення на світові ринки товарів і послуг для багатьох країн, і в тому числі для України. Це вимагає реформування всіх сфер громадського життя, і насамперед, економіки.

Нинішня глобальна фінансово-економічна криза, одним із сутнісних проявів якої є злам світової системи оцінки активів і грошей, вочевидь, призведе й до істотних змін у відносинах інтелектуальної власності, які відіграватимуть дедалі помітнішу роль в економічному зростанні.

Продукти інтелектуальної діяльності усе більш чітко набувають рис товару, проте товару специфічного. До поняття інтелектуальної власності неможливо застосувати класичну матеріально-правову тріаду: володіння, користування, розпорядження. Специфіка інтелектуальної власності полягає в тому, що її об'єкти нематеріальні, а термін дії – обмежений.

Світовий досвід засвідчує, що у промислово розвинутих країнах нині інтелектуальне виробництво забезпечує понад 60 % реального збільшення продукції, а в перспективі забезпечуватиме до 90 %. Будуючись переважно на відносинах інтелектуальної власності, інформаційна або знаннева економіка водночас перебудовує ці відносини, докорінно змінює вимоги до них. Якщо раніше дослідники обговорювали вплив інтелектуальної власності на швидкість та ефективність інноваційних процесів в тій чи іншій економічній системі, то сьогодні об'єктом інновацій має стати сама інтелектуальна власність.

На даний момент актуальним завданням на практиці є комерціалізація інтелектуальної власності, тобто перетворення її в товар. Від успішного вирішення цієї проблеми залежить можливість досягнення кінцевих позитивних результатів інвестиційної та інноваційної діяльності.

Теоретично-методологічні засади дослідження інноваційного розвитку країн закладено в роботах зарубіжних та вітчизняних вчених: В. Аркіна, С. Глазьева, Л. Григор'єва, Р. Гринберга, Л. Ємельяненко, А. Нєкіпєлова, Ю. Козака, П. Кругмана, Ю. Макогона, В. Полтеровича, П. Самуельсона, Дж. Ю. Стігліца, Б. Смітєнко, І. Терона, І. Хаджинова, А. Фельдмана, Л. Федулової та інших. Серед іноземних авторів дослідженнями в сфері інтелектуальної власності проводили А. Гофлер, С. Хантінгтон, Е. Маскін, Дж. Бєсен, Й. Шумєтер та інші. Проте недостатньо висвітленими залишаються питання ролі інтелектуальної власності та авторського права у розтині інноваційного підприємства, а також суперечностей підходів економічної теорії до сутності та походження продуктів інтелектуальної власності.

Метою роботи є дослідити розвиток інноваційного підприємства в умовах кризи та проаналізувати сучасний стан ринку інтелектуального капіталу і визначити пріоритетні напрями розвитку сфери інтелектуальної власності.

Інновацію доцільно розглядати як процес, що об'єднує в собі науку, техніку, підприємство й менеджмент в єдину систему нововведень із специфічними властивостями і закономірностями. До останніх слід віднести високу затратність нововведень, значний рівень ризику та відсотка невдач, висока прибутковість у разі успіху, пускова ланцюжкова реакція, дискретний характер інноваційного процесу. Цей процес може бути представлений як послідовність чотирьох фаз: зародження, освоєння, поширення, зрілості. Так, фаза зародження науково-технічної ідеї характеризується двома властивостями: мати новизну та постійну ринкову потребу в продукті або технології, в яких матеріалізується сама ідея. [1, С. 261]

За цих умов особливу роль відіграє кваліфікований і творчий підхід до управління інноваційним процесом. Він полягає в одержанні і комерціалізації винаходу, нових технологій, продуктів, рішень виробничого, фінансового або управлінського характеру та інших результатів інтелектуальної діяльності. З погляду підприємництва економічна природа інновацій полягає у зміні доходу від ресурсів, а під кутом зору споживання вона уособлює зміну цінності задоволення потреби споживача, допомагаючи йому використовувати новий продукт або технологію для формування чи підвищення конкурентоздатності його бізнесу. Тим самим інновація виступає діловим генератором підприємництва, дає науково-технічний, економічний та ринковий ефект.

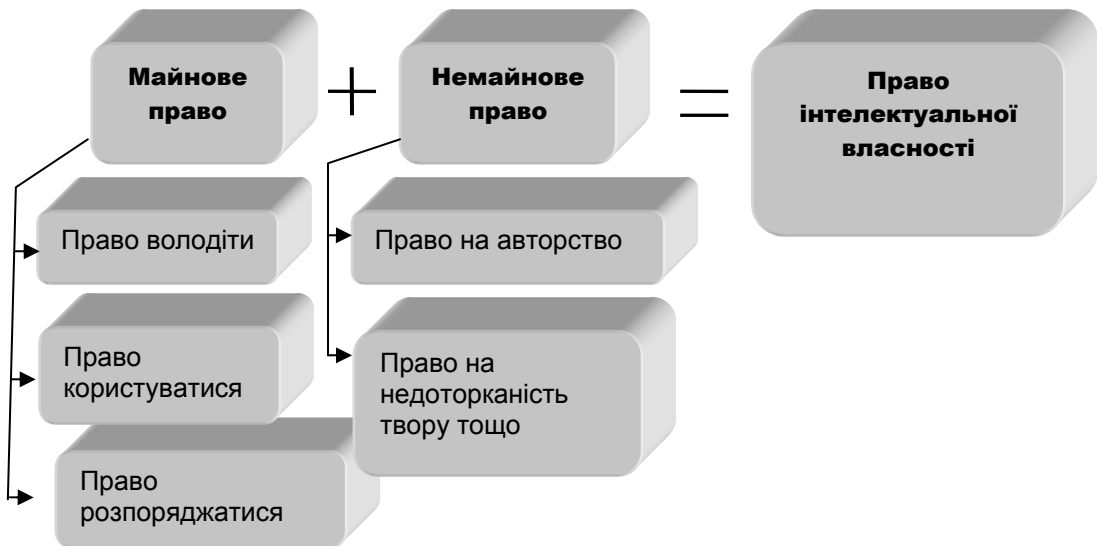
Отже, інноваційний процес вибирає в себе взаємозв'язок та взаємовідносини між генераторами та споживачами об'єктів інтелектуальної власності, між інтелектуальними продуктами і платоспроможним попитом, між науковими ідеями та суспільними потребами. Цей процес спрямований на стикування наукової розробки з реальним ринковим попитом. [3, С. 423]

Механізм інноваційного підприємства є способом організації інновацій, сукупності спонукальних мотивів, економічних форм і методів управління системою нововведень, що складається під впливом ринкової кон'юнктури та державного регулювання. Головним спонукальним мотивом запровадження інновацій стає не потенційний прибуток як результат досягнення конкурентних переваг, мінімізації витрат, а можливість створити новий ринок або нову нішу на ринку, тобто новий попит за рахунок появи на ринку принципово нових продуктів або диференціації існуючих продуктів. Економічні форми і методи управління інноваційним процесом визначаються значною мірою впливом держави.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Саме держава визначає тип і структуру економічної системи, дію фінансово-кредитних важелів, систему оподаткування, забезпечує концентрацію необхідних ресурсів, несе відповідальність за їх використання. Державне втручання в розвиток інноваційного підприємства визначає стан ринку науково-технічної продукції, співвідношення між пропозицією та попитом на результат інновацій. [4, С. 25]

Інноваційне підприємство втілює складну сукупність економічних відносин, пов'язаних із включенням відносин інтелектуальної власності в сферу матеріального виробництва. В загальноісторичному плані становлення інтелектуальної власності пов'язується з затвердженням авторського та патентного права, які виступають як аналог права капіталістичної власності на засоби виробництва. Адже інтелектуальна власність забезпечує товаровласникові інтелектуального продукту право розпоряджатися своїм товаром на ринку. В подальшому бурхливий розвиток науково-технічної революції, посилення інтеграції науки і виробництва викликав підвищений інтерес науковців і практиків до проблеми інтелектуальної власності, використання інтелектуальних продуктів. З'являються теорії "аккумуляції наукового знання" (Д. Белл), "людського капіталу" (Е. Хаксен), "розвитку індустрії знань" (Ф. Махлуп), у яких розглядаються проблеми включення інтелектуальних продуктів у ринкові відносини з приводу відбору, оцінки та визначення критерію корисності.

Рис. 1. Структура права інтелектуальної власності [1, С. 250]

На відміну від виробничого процесу, інноваційна діяльність характеризується:

- кінцевою метою - задоволенням нової суспільної потреби;
- поліваріантністю та невизначеністю шляхів досягнення мети;
- неможливістю детального планування та підвищеним ризиком;
- необхідністю втручання держави в регулювання та стимулювання;
- необхідністю подолання опору в сфері розвитку відносин, інтелектуальної власності;
- особливим механізмом зацікавленості учасників інноваційного процесу;
- гнучкою, із слабкою структуризацією форми організації системи.

На мікрорівні реалізація відносин інтелектуальної власності вимагає зміни економічної поведінки підприємства, його орієнтації на ринкові потреби. На зміну традиційному підходу, в межах якого провідна роль належала виробництву, а дослідження, проектування, маркетинг займають підпорядкове, другорядне місце, останні напрямки діяльності починають відігравати вирішальне значення для досягнення успіху підприємства в конкурентному середовищі. [8, С. 253]

В 2008 році інноваційною діяльністю в Україні займалися 1397 підприємств, або 13% від їхньої загальної кількості (табл. 1). Ці підприємства впроваджували інноваційну продукцію, нову як для ринку, так і для самого підприємства. Зокрема, 2,5% підприємств витрачали засоби на внутрішні науково-дослідні розробки, 1,4% - на зовнішні, 1,0% - на придбання нових технологій і 7,6% - на придбання машин, устаткування, установок і капітальні витрати, пов'язані із впровадженням інновацій.

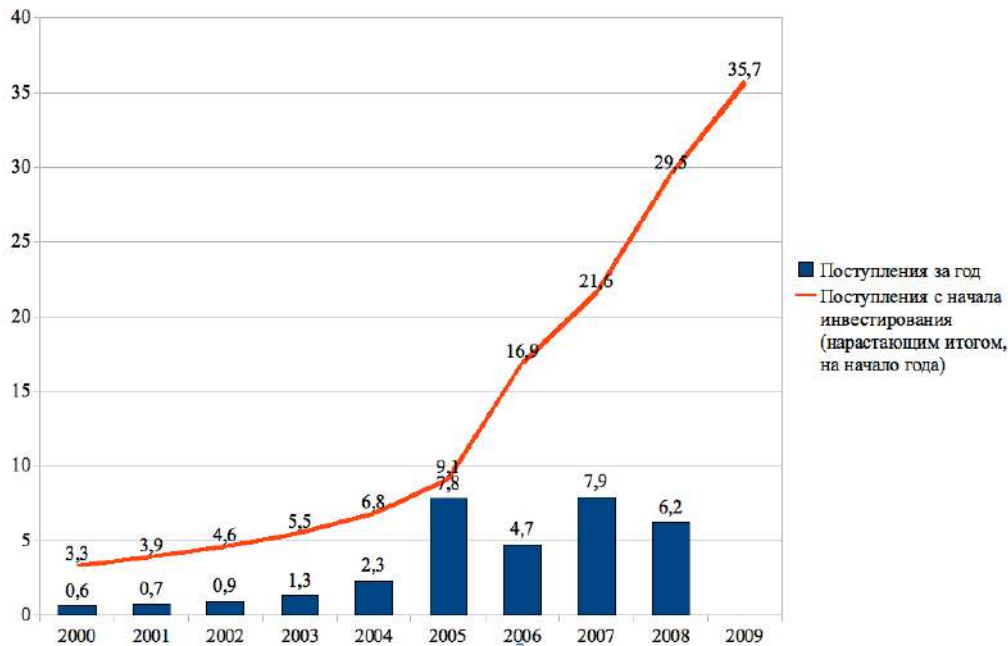
Таблиця 2.

Інноваційна активність промислових підприємств за напрямками проведення інновацій в 2008р. [10]

	Усього	В % до загальної кількості промислових підприємств
Кількість підприємств, що займаються підприємницькою діяльністю	1397	13,0
Кількість підприємств, що займаються підприємницькою діяльністю:		
Внутрішні науково-дослідні розробки	267	2,5
Зовнішні науково-дослідні розробки	152	1,4
Придбання нових технологій	107	1,0
Придбання машин, устаткування, установок і капітальні витрати, пов'язані із впровадженням інновацій	813	7,6

В 2008 році обсяги витрат на інноваційну діяльність склали 11,99 млрд грн, що на 11% більше, ніж в 2007 р. Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності, як і в попередні роки, були власні засоби суб'єктів ведення господарства - 7,3 млрд грн, що становить 60,6% від загального обсягу фінансування (мал. 2). Виросла частка кредитування інноваційної діяльності з 18,5% в 2007 році до 33,7% в 2008 р. [1, С.2]

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Рис. 2. Прямі іноземні інвестиції в Україну за 2000-2008 р., млрд. дол. США [5]

За останнє десятиліття сфери застосування авторського і сумісних прав істотно розширилися. Передусім це стало можливим завдяки появі нових способів розповсюдження інформації і творів – таких як супутниковий зв'язок, глобальний зв'язок, Інтернет, CD- та DVD-носії тощо. В світі, де переважають електронні засоби інформації – «електронній галактиці» – на відміну від «галактики Гуттенберга» авторські, суміжні права, промислова та інші види інтелектуальної власності мають вписатися в абсолютно нову систему правового захисту, в нові координати обігу та обміну. [5, С.184]

Цими координатами мають стати:

- нові критерії визначення вартості об'єктів інтелектуальної власності;
- глобальний (міжнародний) уніфікований характер відносин;
- швидкісні темпи інформаційного обміну;
- панування електронних засобів індивідуальної і масової комунікації;
- зростання інформаційних потреб суспільства і економіки.

Нові форми захисту інтелектуальної власності створює бурхливий розвиток Інтернету. По-перше, мережа Інтернет надає легкий, всюдисущий, цілодобовий доступ будь-якій особі до практично неосяжного масиву інформації, у тому числі патентної. Це значно прискорює процес інформаційного обігу, стимулює творчість тощо.

По-друге, Інтернет – екстериторіальний, тому визначити національну юрисдикцію, під яку мають потрапити ті або інші відносини між користувачами подекуди неможливо. По-третє, законодавством деяких держав, у тому числі України, об'єктом інтелектуальної власності визначається будь-який твір, виражений в об'єктивній формі (доступний для сприйняття органами почуттів). Тобто абсолютно усі матеріали, розміщені в мережі Інтернет, знаходяться під захистом закону про інтелектуальну власність.

По-четверте, в Інтернеті існують і бурхливо розвиваються принципово нові види комерції, де панують електронні гроші та електронні форми існування товару (музичні, літературні твори, наукові тексти, технічні креслення тощо). [6, С.108]

По-п'яте, ініціатива в маніпулюванні об'єктами інтелектуальної власності в мережі належить не автору (власнику авторських прав), як у «звичайному житті», а користувачу, до того ж абсолютно анонімною.

Всі ці фактори унеможливають застосування жорсткого захисту прав інтелектуальної власності в Інтернеті, оскільки такі моделі гальмують інноваційний процес. В мережі Інтернет, більше ніж будь-де, процес творення має інтерактивний характер, авторство тієї або іншої інновації часто належить не одній, а багатьом особам, а послідовний характер інновацій, коли кожен наступний творець покращує вже існуючий твір, проявляється максимально чітко. Вже згадані дослідники, Ерик С. Маскін та Джеймс Весен, у цьому зв'язку пропонують нові засади економічного аналізу відносин в сфері інтелектуальної власності, де, зокрема, вводяться такі поняття, як креативна імітація (відрізняється від копіювання створенням доданої вартості), динамічні середовища створення інновацій, послідовне авторство тощо.

Отже, світові вчені роблять такий висновок: оптимальною моделлю захисту інтелектуальної власності в мережі Інтернет є модель не жорсткого, а слабого захисту. Ця модель має бути достатньо ефективною, щоб заборонити пряме копіювання і підробку продуктів, і гнучкою, щоб стимулювати крос-ліцензування та обмін інформацією між конкурентами. [2, С. 294]

Сфера інтелектуальної власності у світі зазнає постійних змін, серед яких можна відокремити, наприклад, такі:

Більш, ніж 160 млн творів циркулює в Інтернеті під відкритими ліцензіями, які надає неприбуткова організація Creative Commons. Йдеться про нову, гнучку і справедливую систему авторського права, яка, з одного боку, захищає права авторів, а з іншого – спонукає інших до вільного використання їхніх творів. Фактично віднайдено золоту середину між «Усі права застережені» та «Жодні права не застережені» / «Деякі права застережені». Тобто автор має сам визначити, що охороняти, а чим ділитися. Кожна з ліцензій Creative Commons існує у трьох формах: у вигляді графічного зображення (іконки) прав і застережень; тексту ліцензії, з яким можна апелювати до суду; та у вигляді цифрового коду – перекладу ліцензії для машинного зчитування, який дає змогу пошуковим системам та іншим аплікаціям ідентифікувати твори за умовами використання.

Одним з вагомих напрямків адаптації відносин інтелектуальної власності до мережі Інтернет є боротьба з кібер-сквоттингом – «захопленням доменів» з рєстрацією знаків відомих брендів та інших засобів індивідуалізації з метою їх наступного перепродажу власниками цих брендів. В середньому в світі щороку купляється близько 12 млн доменів. Протягом останніх 10 років Всесвітня організація інтелектуальної власності отримала близько 14 тисяч скарг на кіберсквоттерів, більшість яких були задоволені у судовому порядку.

Антимонопольний комітет Європейської Комісії виграв позов проти компанії Майкрософт по звинуваченню у зловживанні домінуючою позицією на ринку програмної продукції. Майкрософт зобов'язали виплатити штраф 689,4 мldол. і оприлюднити на умовах ліцензії код програмного забезпечення протоколів, що використовуються для обміну інформацією між серверами. Таким чином був відкритий доступ на цей ринок іншим, у тому числі дрібним, компаніям-розробникам програмного забезпечення.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Одним з сенаторів США нещодавно внесено законопроект про скасування ексклюзивних патентів на медичні дослідження. Планується впровадження патентів, які засвідчуватимуть авторство на нові медичні розробки, а не монополне право на їх виготовлення або продаж. Таким чином витрати на інновації не включатимуться у ціну продукту.

Компанія Google у співпраці з більш, ніж тридцятьма іншими компаніями створила Open Handset Alliance для впровадження інноваційного відкритого багатфункціонального мобільного телефону з невисокою ціною.

Всесвітня організація з інтелектуальної власності (ВОІВ) намагається відшукати нові підходи регулювання та захисту у відповідь на швидкі зміни у сфері відносин інтелектуальної власності. Зокрема, в рамках ВОІВ створено Постійний комітет з розвитку інтелектуальної власності, який збиратиметься двічі на рік. Також ухвалено Програму розвитку ВОІВ, одним з пунктів якої є обмін досвідом щодо відкритих спільних проєктів таких як Проєкт геному людини та відкриті моделі інтелектуальної власності.

У 2009 році ВОІВ планує спростити структуру системи Міжнародної патентної класифікації. В результаті цієї реформи забезпечиться більш достовірні результати пошуку і більш широке використання відомствами промислової власності, більш вільний доступ до технологічних знань, що зберігаються в базах даних про патенти. Передусім буде скасоване розмежування між базовим і переважним (advanced) рівнем доступу до бази даних. Планується також побудова об'єднаної Міжнародної патентної класифікації шляхом інтеграції місцевих систем класифікації (наприклад, системи США, Європейської ECLA, Японської FI/F Term тощо). Розшириться використання електронного форуму експертів, за допомогою якого проводяться технічні консультації з метою досягнення більшої ефективності і якості роботи з перегляду.

Отже, метою інновацій в сфері міжнародних і національних відносин інтелектуальної власності має бути винаходження нових ефективних і справедливих способів менеджменту ресурсів знань в умовах відкритого інформаційного суспільства та економіки знань.

Реформи в сфері інтелектуальної власності мають йти двома паралельними напрямками:

1. Створення сталого ринку інтелектуального продукту з притаманними йому моделями посиленого захисту прав інтелектуальної власності, стимулювання підвищення загальної правової культури підприємницької діяльності, податкового заохочення впровадження інновацій вітчизняними підприємствами;

2. Створення light-режимів захисту інтелектуальної власності відповідно до сучасних тенденцій світових ринків у тих сегментах промисловості, де це необхідно для стимулювання інноваційної активності через особливі умови діяльності (Інтернет, мережеві структури тощо). [7, С. 85]

Отже, залучення нових суб'єктів відносин інтелектуальної власності в інноваційну діяльність дозволить забезпечити активізацію творчого потенціалу суспільства. Подальший розвиток відносин інтелектуальної власності змушує посилювати інтеграційні процеси, зміцнювати партнерські відносини між учасниками інноваційного підприємництва на взаємовигідній основі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Андрощук Г. Право інтелектуальної собст-венности. Торговые аспекты. / Андрощук Г., Крайнев П., Кавасс Й. — К.: Ин Юре, 2008. — 362 с.
2. Боровский А. Б. Инновации в сфере интеллектуальной собственности./ Боровский А. Б., Боровский Б. И. и др. //Учебное пособие. ТИПП, Симферополь. 2007. — 434 с.
3. Гребнев Е. Т. Управление мировыми нововведениями./ Гребнев Е. Т.-М.: Экономика, 2009. — 543 с.
4. Жукович І.А., Рижкова Ю.О. Інноваційна діяльність в українській економіці. Сучасний стан та проблеми / Жукович І.А., Рижкова Ю.О. // Статистика України. — 2007. — № 1. — С. 24-28.
5. Мельник В.П. Інноваційний ресурс господарського розвитку / Мельник В.П.- НАН України; Об'єднаний ін-т економіки / В.П. Мельник . — К., 2009. — 363с.
6. Кардаш В.Я.Товарна інноваційна політика / Кардаш В. Я., Павленко І. А., Шафалюк О. К.: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни / Київський національний економічний ун-т. — К. : КНЕУ, 2007. — 182с.
7. Ніколаєнко С. Міжнародна інноваційна система – дорога в майбутнє / Ніколаєнко С. // Урядовий кур'єр. — 2009. — 9 серп. (№ 146). — С. 80 – 87.
8. Підпригора О.А. Право інтелектуальної власності / Підпригора О.А., Святоцький О.Д. — К.: Ін Юре, 2008. — 458 с.
9. <http://www.wipo.int/>
10. <http://www.ukrstat.gov.ua>

РЕЗЮМЕ

Розглядається роль інноваційного підприємства як способу організації, інновацій, сукупності спонукальних мотивів, економічних форм і методів управління системою нововведень, що складається під впливом ринкової кон'юнктури та державного регулювання.

Ключові слова: інновація, Інтернет, ліцензія, інформація, право інтелектуальної власності, інноваційна діяльність, інтелектуальний продукт.

РЕЗЮМЕ

Рассматривается роль инновационного предприятия как способа организации, инноваций, совокупности продвигения мотивов, экономических форм и методов управления системой нововведений, которая складывается под влиянием рыночной конъюнктуры и государственного регулирования.

Ключевые слова: инновация, Интернет, лицензия, информация, право интеллектуальной собственности, инновационная деятельность, интеллектуальный продукт.

SUMMARY

The role of innovative enterprise as a way of organisation of innovations is analyzed in article. The combination of prompting motives, economic forms and methods of management of the system of innovation, which created under the influence of the state of the market and state regulation is researched in this article were also analyzed.

Keywords: an innovation, the Internet, the licence, the information, intellectual property right, innovative activity, an intellectual product.

РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Пустановит Є. В., магістр менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, менеджер отелю Каліста (Турція)

На сучасному етапі розвитку міжнародних економічних відносин глобалізаційні процеси охопили всі сфери світового господарства, в тому числі і світовий ринок туристичних послуг. Як наслідок, відбувається зростання рівнів інтегрованості туристичних галузей та окремих підприємств різних країн, з одного боку, та загострення конкурентної боротьби між країнами за розподіл туристичних потоків, з іншого. Водночас, сучасною тенденцією в економіці розвинених країн є зростання частки туристичних послуг як у структурі валового внутрішнього продукту, так і в структурі споживання. Також характерним є інтенсивний розвиток нових інформаційних технологій, електронної торгівлі у сфері туризму. Такі процеси створюють загрози туристичним галузям країн із нижчою конкурентоспроможністю